

Svenska lokala prepositioner hos finska språkbads elever och hos elever i traditionell undervisning

Eeva-Liisa Nyqvist och Peter Lundkvist

1 Bakgrund och syfte

Tidigt fullständigt språkbad (i forts. *språkbad*) inleds oftast i 4–5-årsåldern (Bergroth 2007). Andraspråket (*L2*) tillägnas implicit genom meningsfull interaktion med pedagoger som förstår inlärnarnas förstaspråk (*L1*) men som enbart talar språkbadsspråket (Savijärvi 2011). Språkbadet fortsätter genom grundskolan där antalet undervisningstimmar på elevernas *L1* gradvis ökar, så att årskurserna 7–9 får ungefär lika mycket undervisning på *L2* och *L1*. Från och med årskurs 6 innehåller språkinläringen även explicit undervisning. (Bergroth & Björklund 2013.)

Språkbad ger utmärkta resultat – en inföddslignande förståelseförmåga, mod och vilja att kommunicera på *L2* samt en positiv attityd till främmande språk (Bergroth 2015, Lyster 2007). Däremot bereder grammatiken problem (Harley 1993, 1998, Nyqvist 2018ab). Vårt syfte är att analysera bruket av lokala prepositioner hos 12- resp. 15-åriga finskspråkiga språkbads elever i årskurserna 6 resp. 9 (i forts. *SB6* resp. *SB9*), och att jämföra det med en grupp av finskspråkiga inlärare i traditionell svenskundervisning (i forts. *TR*).

2 Material och metod

Våra data består av fri skriftlig produktion av 215 finskspråkiga språkbads elever ($n=110$ i *SB6*, $n=105$ i *SB9*) och av 49 finskspråkiga gymnasister i årskurs 1 som har börjat lära sig svenska i 11-årsåldern (s.k. *A2-svenska*, Utbildningsstyrelsen 2014a). Varje informant har skrivit två texter: en uppsats med rubriken *Min drömresa/Min drömsemester* och ett kortare brev där hen ber läraren om information angående skolarbetet under en resa

under skoltiden. Dessa två texter behandlas i det följande som en text per informant. Materialet härstammar från sex kommuner som tillsammans representerar de tre finländska landskapen Österbotten, Åboland och Nyland där svenskt språkbud erbjuds. Det är viktigt att notera att SB6 och SB9 består av sinsemellan olika individer som haft olika lärare och som använt olika läromedel. Eleverna i TR är ett år äldre än språkbudseleverna i SB9, eftersom man i traditionell undervisning skriver längre texter först i gymnasiet. Språkbudseleverna lär sig dessutom engelska som L3, medan TR lär sig engelska som L2: undervisningen har börjat senast i åk 3 (Utbildningsstyrelsen 2018).

Alla belägg där informanterna har använt en lokal preposition samt alla de belägg där de borde ha använt en sådan har excerperats. Analysen bygger på både de prepositioner inlärarna faktiskt har använt (dvs. inlärarkontexter, i forts. *IL-kontexter*), och de former som man borde använda enligt normen¹ (dvs. obligatoriska kontexter, i forts. *L2-kontexter*)². Meningen *Vi ska bo *i ett hotell* innehåller exempelvis en (icke-målspråksenlig) IL-kontext för *i* och en L2-kontext för *på*. IL-kontexterna betyder alltså alla, såväl normenliga som icke-normenliga, förekomster av en viss preposition i inlärarens produktion (såsom i Juurakko 1996:68–69). De icke-målspråksenliga prepositionerna har ytterligare klassificerats utifrån typen av normavvikelse (se 5.2). Frekvenserna för de olika prepositionerna har beräknats genom att dividera antalet IL- resp. L2-kontexter med antalet alla prepositioner som informanterna har producerat. Korrekthetsprocenten för IL- resp. L2-kontexterna (i forts. *IL- resp. L2-korrektthetsprocent*) har däremot beräknats genom att dividera antalet normenliga IL- resp. L2-kontexter med det totala antalet IL- resp. L2-kontexter för prepositionen.

En analys av L2-kontexterna belyser informanternas kommunikativa behov, och en normativ analys av dem visar i vilken mån deras produktion motsvarar normen och vilka strukturer som är problematiska (Ellis & Barkhuizen 2005). En analys av IL-kontexterna visar däremot vilka strukturer som informanterna föredrar, och en normativ analys av dem visar hur normenliga de belägg som informanterna producerar är (se t.ex. Nyqvist 2014:160): en korrekthetsprocent på 100 % för IL-kontexterna anger att informanterna använder en form normenligt när de använder den, men den berättar inte om de använder formen i alla dess L2-kontexter. Om IL-korrektthetsprocenten för en preposition är 80 %, betyder det att informanterna *överanvänder* den, dvs. använder den utanför dess målspråksenliga kontext. Om L2-korrektthetsprocenten för en preposition däremot är 80 %, *underanvänder* informanterna

¹ I denna studie Montan & Rosenqvist (1982).

² Samma termer och förkortningar förekommer i Juurakko (1996, se avsnitt 4 nedan) som vi jämför våra resultat med.

den, dvs. prepositionen förekommer inte i alla kontexter där den är målspråksenlig. Statistikprogrammet SPSS har använts för att beräkna de statistiska signifikanserna mellan korrekthetsprocenten. Pearson's χ^2 har använts i statistiska test p.g.a. att det inte kräver ett normalfördelat material ($p < 0,05$ som gränsvärde). De centrala frågorna för vår undersökning är:

1. Vilka prepositioner förekommer i uppsatserna? Hur stor andel av dem är normenliga?
2. Vilka normavvikelser förekommer? Är det t.ex. vanligare att använda en preposition som inte passar in i kontexten än att utelämna en?
3. Vad finns det för skillnader mellan SB6, SB9 och TR?

3 Lokala prepositioner och inläring av dem

Vi definierar prepositionerna som oböjliga grammatiska ord som prototypiskt anger en semantisk relation mellan två referenter (SAG2 1999:684). De svenska prepositionerna anses vara svåra för finskspråkiga att tillägna sig, eftersom prepositionerna är sällsynta i finskan (se nedan). Normavvikelsena kan i vissa kontexter leda till förståelsesvårigheter och dessutom stämpla en som L2-talare. En ytterligare komplikation i prepositionsproblematiken är att även L1-talare ofta är oeniga om korrektheten av vissa prepositioner (Andersson 2006).

Vi fokuserar på de lokala prepositionerna eftersom denna underkategori har flera belägg i uppsatsmaterialet. De lokala prepositionerna definierar vi i enlighet med Teleman (1974:70–76) som prepositionerna i fraser som svarar på frågorna *var?* (*på flygfältet, bland människor*), *varifrån?* (*från Åbo*) och *vart?* (*till Vasa*). I detta avsnitt redogör vi för strukturskillnaderna mellan svenskan och finskan och diskuterar prepositionerna ur ett L2-perspektiv.

3.1 Prepositionerna i svenskan och deras motsvarigheter i finskan

Finskan förmedlar grammatisk information snarare med ändelser än med fria grammatiska morfem, och sex kasusändelser anger både konkret och mer abstrakt lokalitet (Karlsson 2017:228). Av dessa anger kasus inessiv (-*ssA*) och adessiv (-*lla*) plats, kasus elativ (-*stA*) och ablativ (-*ltA*) källa och kasus illativ (-*Vn*) och allativ (-*lle*) mål. Inessiv, elativ och illativ kallas inre lokalkasus, medan adessiv, ablativ och allativ kallas yttre lokalkasus. Prepositionerna *i* och *på* kan motsvaras av alla de ovannämnda sex kasusformerna (exemplen delvis från Juurakko 1996:127).

- (1) Hän asuu Turussa/Tampereella.
Hen bor Åbo-INESS/Tammerfors-ADESS
"Hen bor i Åbo/i Tammerfors."
- (2) Hän osti asunnon Turusta/Tampereelta.
Hen köpte en bostad Åbo-ELAT/Tammerfors-ABLAT
"Hen köpte en bostad i Åbo/i Tammerfors."
- (3) Hän asettui asumaan Turkuun/Tampereelle.
Hen bosatte sig Åbo-ILLAT/Tammerfors-ALLAT
"Hen bosatte sig i Åbo/i Tammerfors."
- (4) Hän asuu Islannissa.
Hen bor Island-INESS
"Hen bor på Island."
- (5) Kirja on pöydällä.
Boken finns bord-SG.ADESS
"Boken finns på bordet."
- (6) Varaan huoneen hotellista.
Jag bokar ett rum hotell-SG.ELAT.
"Jag bokar ett rum på hotellet."
- (7) Löysin avaimet pöydältä.
Jag hittade nycklarna bord-SG.ABLAT
"Jag hittade nycklarna på bordet."
- (8) Unohdin kirjan junaan/pöydälle.
Jag glömde boken tåg-SG.ILLAT/bord-SG.ALLAT
"Jag glömde boken på tåget/på bordet."

Förutom kasusändelser och ett fåtal prepositioner förekommer det postpositioner i finskan, dvs. grammatiska ord som står efter sitt huvudord som ofta står i genitiv (Karlsson 2009:280):

- (9) oven takana
dörr-SG.GEN bakom
"bakom dörren"

I dessa fall är det ofta lättare att se likheter mellan finskan och svenskan. Flera postpositioner har dock flera motsvarigheter i svenskan: bl.a. *kautta* motsvaras i svenskan av både *genom*, *via* och *över*, medan *bland* i finskan kan motsvaras av både *keskellä* (t.ex. *bland träden*) eller *joukossa* (t.ex. *bland människor*).

3.2 Prepositionerna ur L2-perspektiv

Gemensamt för L2-inläringen i språkbud och L1-inläringen är att språket tillägnas främst genom meningsfull kommunikation. Med tiden upptäcker inlärare regelbundenheter i det inflöde de fått och upptäcker abstrakta

konstruktioner bakom de konkreta yttrandena. (Bybee 2008.) Prepositionerna är trots sin frekvens insalienta, dvs. svåra att lägga märke till i inflödet (jfr Goldschneider & DeKeyser 2005:55, 62), varför inlärares representationer av målspråket inte alltid blir målspråksenliga. Då språkbadseleverna tillägnar sig ett L2 genom kommunikation är deras kunskap dessutom implicit, dvs. undermedveten och svår att ändra efteråt, ifall den innehåller icke-normenliga drag (jfr Bybee 2008, Ellis 2008). Situationen brukar vara den motsatta i traditionell undervisning: inlärare kan ha gott om faktakunskap som de inte kan utnyttja i kommunikationen (Ellis 2008).

Även skillnaderna mellan finskan och svenskan spelar en roll för inläring av prepositionerna. Det föreligger en *nollrelation* mellan prepositionerna i svenskan och kasusystemet i finskan, dvs. likheterna mellan språken är så abstrakta att inlärares inte omedelbart kan se dem. (Ringbom 2007.) En sådan relation leder ofta till utelämnning av L2-element som ur L1-synvinkeln känns redundanta, varför explicit undervisning behövs för att göra inlärare medvetna om dessa (a.a., Jarvis & Odlin 2000), dvs. för att höja elementets saliens. Det finns även drag av en *kontrastrelation* mellan prepositionerna i svenskan och postpositionerna i finskan, då båda är grammatiska ord. Inte heller dessa har dock något 1:1-förhållande varför inlärningsproblem är sannolika. (Ringbom 2007.)

4 Tidigare forskning

Tidigare forskning kring prepositionerna i L2-svenskan är gedigen. I det följande fokuserar vi på studier med skriftligt material och finskspråkiga informanter.

Juurakkos avhandling (1996) om prepositionerna hos finskspråkiga gymnasister i årskurserna 1 och 3 är den hittills mest omfattande studien om prepositionerna hos finskspråkiga inlärare av L2-svenska. Informanterna har lärt sig B-svenska³, dvs. svenska är deras L3 (a.a.:60). De mest frekventa prepositionerna är *i*, *till*, *på* och *från*, men det förekommer 12 olika prepositioner i åk 1 och 18 i åk 3 (a.a.:131–132). *I* och *på* överanvänds på bekostnad av andra prepositioner. Val av en icke-normenlig preposition är betydligt vanligare än utelämnning eller användning av överflödiga prepositioner. Åk 3 presterar bättre än åk 1, men skillnaderna är små. (A.a.:137–138, 146.)

³ Inläringen av B-språket, det andra obligatoriska språket i det finländska skolsystemet, vanligen svenska för de finskspråkiga, började ända fram till 2015 i åk 7, dvs. i 13-årsåldern. Från och med hösten 2016 inleds inläringen av B-svenska i åk 6. (Utbildningsstyrelsen 2014ab.)

Sundman (2012) redogör för prepositionerna hos grundskoleelever (B-svenska) i årskurserna 7–9. Uppsatserna är korta, men prepositioner förekommer redan i åk 7 och utelämning är sällsynt. Däremot har informanterna problem med att välja en normenlig preposition. (A.a. 203–204.) De flesta prepositionsfraser innehåller en normenlig preposition redan i åk 7, då majoriteten av dem är helsekvenser, såsom *i skolan*. Korrektheten stiger inte mycket från åk 7 till åk 9, p.g.a. att informanterna senare börjar använda egna formuleringar i stället för helsekvenser. (A.a.:204, 209.) De mest frekventa lokala prepositionerna är *i*, *på* och *till*. Den vanligaste normavvikelsen gäller överanvändning av *i* på bekostnad av *på*, t.ex. **i hotellet*. (A.a.:206–207.)

Laurén (1994) undersökte prepositionsbruket hos finska språkbads- elever jämfört med finlandssvenska elever. Även hon konstaterade att val av en icke-målspråksenlig preposition är vanligare än t.ex. utelämning av en preposition. Att befintlighetsangivande prepositioner överanvänds på bekostnad av de riktningsangivande är vanligt p.g.a. att *i* och *på* har båda funktionerna. En del av normavvikelsena kan förklaras med finsk påverkan, t.ex. *gå *på andra klass*; är en direkt översättning från finskan. (A.a.:160, 164.)

5 Analys

I detta avsnitt redogör vi för prepositionsbruket hos informanterna. I 5.1 presenterar vi kvantitativa data medan vi i 5.2 fokuserar på en normativ analys med autentiska exempel.

5.1 Frekvensanalys

Tabell 1 sammanfattar antalet prepositioner som informanterna har producerat (IL-kontexterna) och antalet kontexter i uppsatserna där den svenska normen kräver en preposition (L2-kontexterna) samt antalet överflödiga och uteblivna prepositioner.

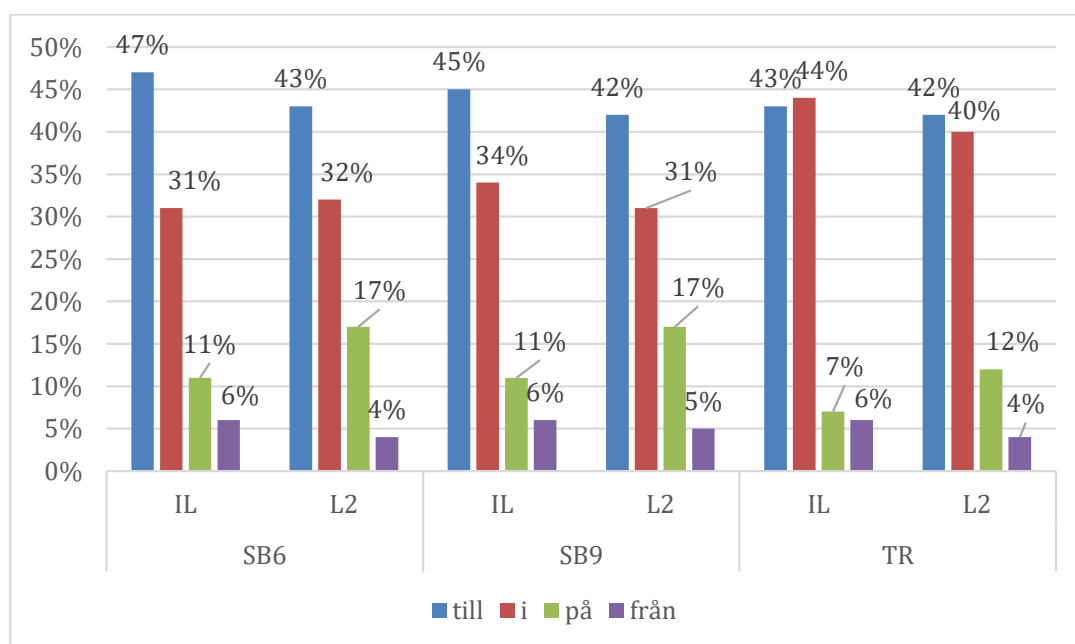
Prepositionerna är flera i språkbadsgrupperna, vilket torde bero på att språkbadslevernans uppsatser är längre: en genomsnittlig uppsats innehåller 252,7 ord i SB6, 269,2 i SB9 och 232,3 i TR. IL-kontexterna är flera än L2-kontexterna i alla grupperna, men skillnaden är liten hos SB9. Överflödiga prepositioner är i varje grupp vanligare än de uteblivna. Mest sällsynta är de hos SB9, där 0,5 % av alla IL-kontexter är överflödiga och där de är signifikant ovanligare än hos de övriga grupperna ($p=0,000$ i båda).

Tabell 1. Antalet IL- och L2-kontexter samt överflödiga och uteblivna prepositioner i informantgrupperna.

	ANTALET IL-KONTEXTER	ANTALET L2-KONTEXTER	ÖVERFLÖDIG PREPOSITION	UTEBLIVEN PREPOSITION
SB6	1578	1564	33	19
SB9	1538	1537	8	7
KG	445	429	21	5

Överflödiga prepositioner är vanligast hos TR, 5 % av alla IL-kontexter, där de är signifikant vanligare än hos SB6, där 2 % av alla IL-kontexter är överflödiga ($p=0,002$). Uteblivna prepositioner är däremot lika vanliga hos SB6 och TR, ca 1 % av alla L2-kontexter. Uteblivna prepositioner är signifikant vanligare i SB6 än i SB9 ($p=0,022$), medan skillnaden mellan TR och SB9 är nonsignifikant ($p=0,095$).

Hos SB6 förekommer 18 och i SB9 20 olika prepositioner, dvs. de äldre eleverna använder flera olika prepositioner (jfr Juurakko 1996). Hos TR är motsvarande antal nio. Gemensamt för alla de tre grupperna är att vissa prepositioner dominerar, medan de övriga har få belägg. Figur 1 sammanfattar de procentuella andelarna prepositioner med de högsta frekvenserna:

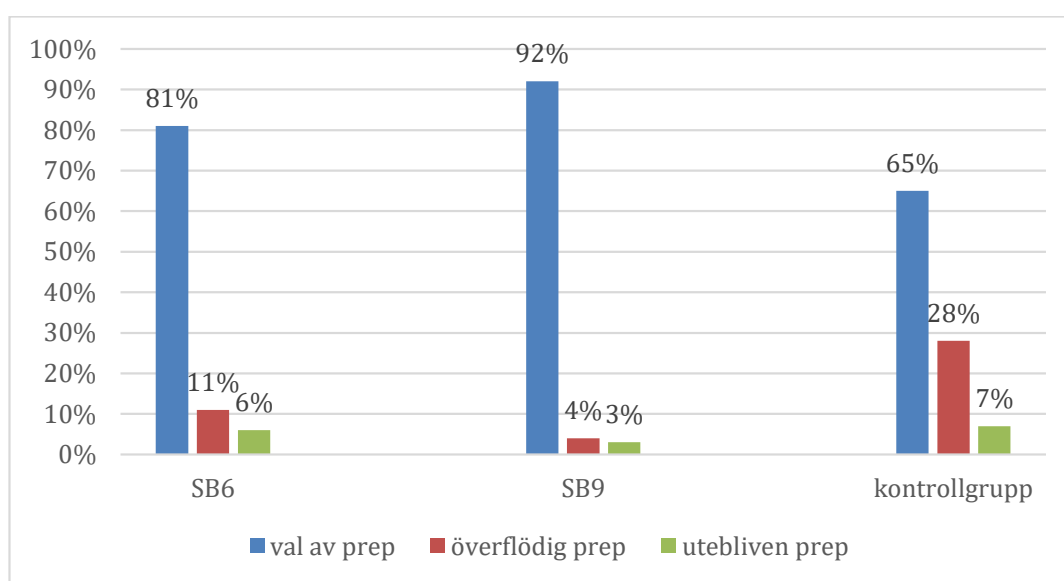
**Figur 1.** Andelen IL- och L2-kontexter för prepositioner med en frekvens ≥ 5 %.

Till och *i* dominerar i alla grupperna både när det gäller IL- och L2-kontexterna. I språkbad är *till* den mest frekventa prepositionen, medan *i* är lika

vanlig hos TR. Även *på* och *från* är relativt vanliga i alla grupperna, precis såsom i tidigare forskning (Juurakko 1996, Sundman 2012).

5.2 Normativ analys

När antalet belägg för informanternas icke-normenliga prepositioner divideras med antalet alla belägg där de har använt en lokal preposition eller där de borde ha använt en, är andelen icke-målspråksenliga prepositionsfraser 19 % hos SB6. Detta är signifikant högre än i SB9, 14 % ($p=0,000$). Hos TR är motsvarande andel 17 %, men skillnaderna till språkbadsgrupperna är nonsignifikanta. Figur 2 illustrerar fördelningen mellan de olika typerna av normavvikelserna i alla informantgrupperna:



Figur 2. Andelen normavvikelser hos SB6, SB9 och TR.

Majoriteten av normavvikelserna gäller val av en målspråksenlig preposition, t.ex. *äta *i fina restauranger* (\rightarrow *på*): dessa är i alla de tre grupperna signifikant vanligare än överflödiga och utelämnade prepositioner ($p=0,000$ i varje grupp, jfr Juurakko 1996, Sundman 2012, Laurén 1994). Den näst vanligaste typen är överflödiga prepositioner, såsom i *Vi kör *till hem* (\rightarrow *hem*), vilket hos SB6 och TR är signifikant vanligare än uteblivna prepositioner ($p=0,031$ resp. $p=0,001$). Överflödiga prepositioner är hos TR signifikant vanligare än i språkbad ($p=0,000$ resp. $p=0,02$). De är dessutom signifikant vanligare hos SB6 än hos SB9 ($p=0,002$). Uteblivna prepositioner är få i alla de tre grupperna. Ytterligare förekommer det enstaka belägg på obegripliga prepositioner: *Vi var *vi Gran Canaria i Puerto Rico*.

Trots att prepositioner är mycket sällsynta i finskan är uteblivna prepositioner alltså ett marginellt fenomen, medan val av normenlig preposition är ett centralt problem. Tabell 2 sammanfattar både IL- och L2- korrekthetsprocenten för de olika informantgrupperna:

Tabell 2. IL- och L2- korrekthetsprocenten för prepositionerna i de tre informantgrupperna.

	SB6		SB9		TR	
	IL	L2	IL	L2	IL	L2
<i>runt</i>	100 %	100 %	95 %	100 %	100 %	100 %
<i>bredvid</i>	100 %	86 %	-	-	-	-
<i>genom</i>	100 %	43 %	83 %	83 %	100 %	100 %
<i>mot</i>	100 %	67 %	100 %	33 %	-	-
<i>ovanför</i>	100 %	50 %	-	-	-	-
<i>mittemot</i>	100 %	100 %	-	-	-	-
<i>utanför</i>	100 %	100 %	100 %	100 %	-	-
<i>till</i>	89 %	97 %	92 %	97 %	93 %	97 %
<i>i</i>	82 %	80 %	82 %	89 %	79 %	89 %
<i>på</i>	78 %	51 %	87 %	56 %	80 %	48 %
<i>hos</i>	75 %	75 %	89 %	100 %	100 %	100 %
<i>över</i>	75 %	100 %	100 %	100 %	-	-
<i>från</i>	73 %	96 %	82 %	96 %	68 %	94 %
<i>vid</i>	29 %	100 %	86 %	75 %	-	0 %
<i>under</i>	0 %	-	100 %	100 %	-	-
<i>av</i>	0 %	-	0 %	-	0 %	-
<i>om</i>	0 %	-	0 %	-	-	-
<i>(runt) om</i>	-	-	100 %	100 %	-	-
<i>bakom</i>	-	-	100 %	100 %	-	-
<i>mellan</i>	-	-	100 %	100 %	-	-
<i>framför</i>	-	-	100 %	100 %	-	-
<i>via</i>	-	-	50 %	100 %	-	-
<i>längs</i>	-	-	-	0 %	-	-
<i>bland</i>	-	-	-	-	-	0 %
<i>kring</i>	-	-	-	-	-	0 %
<i>*vi</i>	0 %	-	-	-	-	-
<i>*in</i>	-	-	0 %	-	-	-

Informanterna når 100-procentig korrekthet i fråga om vissa prepositioner i både IL- och L2-kontexterna. Sådana är *runt* hos SB6 och TR, *genom* och *hos* TR, *mittemot* hos SB6, *utanför* hos SB6 och SB9 och *över*, *under*, *(runt) om*, *bakom*, *mellan* och *framför* hos SB9. Alla dessa har en konkret betydelse och direkta motsvarigheter bland de finska postpositionerna. Därför är de enkla att tillägna sig.

Vad gäller IL-kontexterna når SB6 dessutom 100-procentig korrekthet när det gäller *bredvid, genom, mot* och *ovanför*. L2-korrekthetsprocenten för dessa visar en underanvändning, t.ex. *När jag tittade *från fönstret (→genom)*. Likaså är alla L2-kontexter för *över* och *vid* normenliga hos SB6, men IL-korrekthetsprocenten visar att de också används i ickemålspråksenliga kontexter. Detsamma gäller L2-kontexterna för *runt, hos* och *via* i SB9, t.ex. *promenera *via kinesiska muren (→längs)*. De få beläggen med *av* i alla informantgrupperna, *om* i språkbad och *under* hos SB6 saknar helt L2-kontexter i materialet, varför IL-korrekthetsprocenten för dem är 0 %.

I det följande koncentrerar vi oss på *till, i, på* och *från* (se bilagan för p-värden). L2-korrekthetsprocenten för *till* och *från* är i alla de tre grupperna signifikant högre än den för *i* eller *på*. L2-korrekthetsprocenten för *till* och *från* är dessutom i alla de tre grupperna i regel signifikant högre än IL-korrekthetsprocenten, dvs. överanvändning av dessa är vanligare än underanvändning.

IL-korrekthetsprocenten för *till* är i alla grupperna signifikant högre än den för *från, i* och *på*, dvs. *till* överanvänds inte särskilt mycket. Däremot är L2-korrekthetsprocenten för *på* i alla de tre grupperna signifikant lägre än den för *till, från* och *i*, dvs. underanvändningen av *på* är typisk för materialet (jfr Juurakko 1996, Sundman 2012). IL-korrekthetsprocenten för *på* är i alla grupperna signifikant högre än L2-korrekthetsprocenten, dvs. Överanvändningen av *på* är mer sällsynt än underanvändningen. Vad gäller *i* är L2-korrekthetsprocenten hos SB9 och TR signifikant högre än hos SB6, dvs. underanvändningen minskar med tiden. Skillnaderna mellan de tre grupperna är vanligen små i både IL- och L2-kontexterna, med undantag för L2-kontexterna med *i*, som både SB9 och TR behärskar signifikant bättre än SB6 och IL-kontexterna för *på*, som SB9 behärskar signifikant bättre än SB6.

Överanvändningen av *i* förekommer i 80 % av fallen i stället för *på* (jfr Juurakko 1996:137). De finska motsvarigheterna för exemplen 10–12 anger plats med inre lokalkasus (kasus inessiv, grundbetydelsen "inom omfånget av vissa gränser", Karlsson 2017:229), vilket förklarar varför informanterna har valt prepositionen *i*. De normenliga svenska uttrycken har dock prepositionen *på*, som de finska inlärarna vanligen förknippar med yttre lokalkasus (kasus adessiv, med grundbetydelsen "mot ovansidan av något", a.a. 2017:242). Majoriteten av ortnamnen i finskan, även öar, uttrycks dessutom med inre lokalkasus⁴.

⁴ De vanligaste ortnamnen med yttre lokalkasus torde vara *Tampere (Tammerfors)* och *Venäjä (Ryssland)*.

(10) Vi skulle äta *i fina restauranger (SB6)

(11) Vi skulle bo *i 5 stjärnas hotell (SB9)

(12) Naturen är verkligen fantastiska *i Island (TR)

Överanvändningen av *till* förekommer i över 60 % av fallen i stället för *på* (såsom i Juurakko 1996:141). I exempel 13 motsvaras i finskan *till* av en kasusform som anger mål, medan den normenliga svenska prepositionen anger plats.

(13) Jag skulle också *till deras konsert. (SB6)

Likaså överanvänds *till* på bekostnad av *i*. I språkbad förekommer *till* även i stället för [*in/ned + i*] (se ex. 14–15):

(14) Vi far *till flygplanet och far till Helsingfors (SB6)

(15) dyka *till svalnande vatten (SB9)

(16) Varje morgon vill jag gå simma *till en pool (TR)

Även *på* överanvänds på bekostnad av *i* och *till*, men detta är mindre vanligt än det motsatta (jfr Juurakko 1996:140):

(17) Jag vill simma *på hotellen simbassäng (SB6)

Över hälften av överanvändningen av *från* förekommer i L2-kontexter i stället för *i* (ex. 18–20). Flera av dessa belägg förekommer i e-breven: informanterna frågar vilka sidor de ska läsa och vilka övningar de ska skriva i sina böcker. *Från* överanvänds även sporadiskt på bekostnad av *på* (ex. 21–22). Typiskt för denna typ av normavvikelse är att det handlar om befintlighet i svenskan, men motsvarande finska uttryck har kasus elativ som anger källa.

(18) I England jag skulle också reservera en hotell *från London. (SB6)

(19) Men jag vet inte vilka sidor skulle jag göra *från matte boken. (SB9)

(20) Ska jag göra övningarna *från stycke fyra? (TR)

(21) Man kan köpa guld *från supermarket [i Dubai]. (SB6)

(22) Det är roligt att ta bilder *från resor. (SB9)

De vanligaste överflödiga prepositionerna är *till* hos SB6 (23 belägg) och *i* hos TR (14 belägg). *Till* överanvänds hos SB6 i en inlärspråklig konstruktion [*gå till + infinitiv*], t.ex. **gå till äta* som informanterna använder i stället för den

målspråksenliga konstruktionen [*gå och* + infinitiv], dvs. *gå och äta*. Konstruktionen torde bero på finsk påverkan, då [*gå och* + infinitiv] i finskan motsvaras av konstruktionen [*mennä* + tredje infinitiv illativ], t.ex. *mennä uimaan*, "gå och bada", där infinitiven i samband med ett rörelseverb beskriver en handling som man börjar utföra (Karlsson 2009:243, 246–247). Eftersom kasus illativ ofta motsvaras i svenskan av prepositionen *till*, är det föga överraskande att informanterna använder den på svenska.

Till överanvänds hos SB6 även i samband med *hem*, *dit* och *utomlands*, t.ex. *Jag vill *till dit* (→*dit*). Fenomenet förekommer även i TR, där *i* överanvänds, t.ex. *Jag har haft jätte roligt *i här* (→*här*). *Till* resp. *i* överanvänds även i samband med verbet *besöka*, t.ex. *Jag skulle besöka *till Dubai* (→*besöka Dubai*). *Till* överanvänds likaså i uttryck av typ *Jag har alltid flyga till Turkiet eller *till Frankrike eller *till Danmark* (→*flyga till Turkiet, Frankrike eller Danmark*). Även det sistnämnda beror på finsk påverkan: på finska skulle varje landsnamn förses med kasusändelse (*lentää Turkki-in, Ranska-an, Tanska-an*).

Den vanligaste utelämnade prepositionen är *i* i kontexter som *Jag skulle åka runt *Amerika* (→*runt i Amerika*). Detta beror antagligen på att informanterna uppfattar adverbet *runt* som en preposition, p.g.a. att dess finska motsvarighet *ympäri* kan användas som preposition.

6 Sammanfattning och diskussion

Vi har i denna studie analyserat lokala prepositioner i skriftlig produktion av finskspråkiga språkbads elever och elever i traditionell undervisning. Prepositionerna har setts som en notorisk svårighetskälla för inlärare vars L1 saknar sådana. Analysen visar att båda språkbadsgrupperna använder betydligt flera olika prepositioner än eleverna i traditionell undervisning. Typiskt för alla grupperna är dock att majoriteten av prepositionerna har några få belägg, medan *till*, *i*, *på* och *från* dominerar (såsom hos Juurakko 1996). Bäst behärskas prepositionerna hos SB9 där andelen normenliga fraser är signifikant högre än hos SB6; däremot är behärskningsnivån hos TR nonsignifikant lägre än hos SB9. Skillnaden mellan SB6 och SB9 är således större än den mellan SB9 och TR. Detta beror antagligen på det faktum att TR fått mer explicit undervisning än SB6 (Bergroth & Björklund 2013), vilket enligt tidigare studier är nödvändig då inlärarens L1 och L2 kraftigt avviker från varandra (Ringbom 2007). Att SB9 fått mer inflöde och tillfällen att öva svenska i sin vardag än TR torde förklara varför deras kompetensnivå överstiger den hos TR.

Valet av normenlig preposition är det största problemet för alla grupperna, vilket också har dokumenterats i tidigare forskning. Prepositioner med

direkta motsvarigheter bland de finska postpositionerna behärskas på en hög nivå, medan *till*, *från*, *i* och *på* både över- och underanvänds. Gemensamt för dessa fyra prepositioner är att de är korta, insalienta ord. Betydelsen hos *i* synnerhet *i* och *på* är även mindre entydig (se 3.1 ovan) och konkret än den hos t.ex. *bakom* eller *framför* vilket höjer deras svårighetsgrad.

Finsk påverkan syns i informanternas prepositionsval: informanterna förknippar t.ex. kasus inessiv i finskan med prepositionen *i* i svenskan, vilket leder till underanvändning av *på*. Likaså överanvänds både *till* och *från* i kontexter för *på* i uttryck som anger riktning i finskan men befintlighet i svenskan. Överflödiga prepositioner är hos TR signifikant vanligare än i språkbud, vilket tyder på en slags hyperkorrekthet hos TR. Uteblivna prepositioner är trots finskans särdrag ovanliga i alla de tre grupperna. Informanterna tycks alltså oberoende av undervisningsmetod ha en stark uppfattning om att de finska kasusändelserna bör motsvaras av prepositioner i svenskan. På detta sätt bidrar vår studie till diskussionen om hur inlärares L1 påverkar tillägnet av ett L2.

Man har forskat mycket om prepositioner i L2-svenskan, men språkbudseleverna har hittills bara fått lite uppmärksamhet. I framtiden är det viktigt att undersöka språkbudselevers prepositionsbruk även i tidsuttryck och verbdependenta prepositioner (t.ex. *se på tv*). I samband med detta kan man utreda om t.ex. utelämnning av prepositioner är vanligare i fraser med verbdependenta prepositioner, vars finska motsvarigheter inte nödvändigtvis innehåller lika konkreta motsvarigheter till de svenska prepositionerna som de lokala prepositionerna.

Litteratur

- Andersson, Lars-Gunnar. 2006. Vetenskapsradion *Språket* 13.6.2006. Göteborg: Sveriges Radio. <https://sverigesradio.se/artikel/911772>.
- Bergroth, Mari. 2007. *Kielikylpyperheet valokeilassa. Taustat ja odotukset*. Vaasan yliopiston julkaisuja. Selvityksiä ja raportteja 145. Vasa: Vasa universitet.
- Bergroth, Mari. 2015. *Kotimaisten kielten kielikylpy*. Vaasan yliopiston julkaisuja. Selvityksiä ja raportteja 202. Vasa: Vasa universitet.
- Bergroth, Mari & Björklund, Siv. 2013. Kielikylpyohjelman tutkimustuloksia Suomessa. I: Tainio, Liisa & Harju-Luukkainen, Heidi (red.): *Kaksikielinen koulu – tulevaisuuden monikielinen Suomi/Tvåspråkig skola – ett flerspråkigt Finland i framtiden*. Finnish Educational Research Association. Kasvatusalan tutkimuksia 62. S. 91–114.
- Bybee, Joan. 2008. Usage-based Grammar. I: Robinson, Peter & Ellis, Nick C. (red.): *Handbook of Cognitive Linguistics and Second Language Acquisition*. New York: Routledge. S. 216–236.
- Ellis, Rod. 2008. *The study of second language acquisition*. Andra upplagan. Oxford: Oxford University Press.

- Ellis, Rod. & Barkhuizen, Gary. 2005. *Analysing learner language*. Oxford: Oxford University Press.
- Goldschneider, Jennifer M. & DeKeyser, Robert. 2005. Explaining the "Natural" Order of L2 Morpheme Acquisition in English: A Meta-analysis of Multiple Determinants. *Language Learning* 51. S. 1–50.
- Harley, Birgit. 1993. Instructional Strategies and SLA in Early French Immersion. *Studies in Second Language Acquisition* 15. S. 245–260. h
- Harley, Birgit. 1998. The Role of Focus-on-Form Tasks in Promoting Child L2 Acquisition. I: Doughty, Catherine & Williams, Jessica (red.): *Focus on form in classroom second language acquisition*. Cambridge, UK: Cambridge University Press. S. 156–174.
- Jarvis, Scott & Odlin, Terence. 2000. Morphological type, spatial reference and language transfer. *Studies in second language acquisition* 22. S. 535–556.
- Juurakko, Taina. 1996. *Prepositioner i finskspråkiga gymnasisters inlärosvenska*. Jyväskylä: Jyväskylä universitet.
- Karlsson, Fred. 2009. *Finsk grammatik*. Nionde, utökade och reviderade upplagan. Helsingfors: Finska Litteratursällskapet.
- Karlsson, Fred. 2017. *Finnish: a comprehensive grammar*. New York: Routledge.
- Laurén, Ulla. 1994. *Tvåspråkiga och enspråkiga skolelevs skriftliga produktion. Performans och kreativitet*. Vasa: Vasa universitet.
- Lyster, Roy. 2007. *Learning and Teaching Languages through Content: A Counter-balanced Approach*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Montan, Per & Rosenqvist, Håkan. 1982. *Prepositionsboken*. Stockholm: Skriptor.
- Nyqvist, Eeva-Liisa. 2014. Species och artikelbruk hos finska grundskoleelever – en analys av IL-kontexterna. I: Kosunen, Riitta, Lepistö, Kirsi & Rossi, Paula (red.): *Svenskan i Finland* 14. Uleåborgs universitet. S. 159–170.
- Nyqvist, Eeva-Liisa. 2018a. Definiteness and Use of Articles in Written Swedish by Finnish-speaking Immersion Pupils at the End of Immersion: a Comparison with Non-immersion Students. *Journal of Immersion and Content-based Language Education* 6(1). S. 57–84.
- Nyqvist, Eeva-Liisa. 2018b. Species och artikelbruk hos finska språkbads elever i årskurs 6. *Folkmålsstudier* 56. S. 73–104.
- Ringbom, Håkan. 2007. *Cross-linguistic similarity in Foreign Language Learning*. Clevedon: Multilingual Matters.
- SAG2 1999 = Teleman, Ulf, Hellberg, Staffan & Andersson, Erik. 1999. *Svenska Akademiens grammatik. Del 2*. Stockholm: Norstedts Ordbok.
- Savijärvi, Marjo. 2011. *Yhteisestä toiminnasta yhteiseen kieleen. Keskusteluanalyttinen tutkimus toisen kielen oppimisesta kielikylppäiväkodin arkitilanteissa*. Helsingfors: Helsingfors universitet.
- Sundman, Marketta 2012. Bruket av prepositioner av finska grundskoleelever. I: Björklund, Siv, Lönnroth, Harry & Pilke, Nina. (red.): *Svenskan i Finland* 13. Vasa: Publikationer från Vasa universitet. S. 202–213.
- Teleman, Ulf. 1974. *Manual för grammatisk beskrivning av talad och skriven svenska*. Lund: Studentlitteratur.
- Utbildningsstyrelsen 2014a. *Koulutuksen tilastollinen vuosikirja 2014*. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen.
<https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/koulutuksen-tilastollinen-vuosikirja-2014>.

Utbildningsstyrelsen 2014b. *Timfördelningstabell.*

https://www.oph.fi/utbildning_och_examen/grundlaggande_utbildning/laroplanen_och_timfordelningen.

Utbildningsstyrelsen 2018. Kieltenopetus alkaa yhä useammin ensimmäisellä luokalla.

https://www.oph.fi/ajankohtaista/verkkouutiset/101/0/kieltenopiskelu_alkaa_yha_useammin_ensimmaisella_luokalla?language=fi.

Bilaga

	p
<i>till</i> vs. <i>i</i> (L2)	p=0,000 i SB6; p=0,000 i SB9; p=0,007 i KG
<i>till</i> vs. <i>på</i> (L2)	p=0,000 i SB6; p=0,000 i SB9; p=0,000 i KG
<i>från</i> vs. <i>i</i> (L2)	p=0,002 i SB6; p=0,022 i SB9; p=0,509 i KG
<i>från</i> vs. <i>på</i> (L2)	p=0,000 i SB6; p=0,000 i SB9; p=0,001 i KG
<i>till</i> IL vs L2	p=0,000 i SB6; p=0,000 i SB9; p=0,082 i KG
<i>från</i> IL vs. L2	p=0,000 i SB6; p=0,003 i SB9; p=0,035 i KG
<i>till</i> vs. <i>i</i> (IL)	p=0,000 i SB6; p=0,000 i SB9; p=0,000 i KG
<i>till</i> vs. <i>från</i> (IL)	p=0,000 i SB6; p=0,001 i SB9; p=0,000 i KG
<i>till</i> vs. <i>på</i> (IL)	p=0,000 i SB6; p=0,042 i SB9; p=0,025 i KG
<i>på</i> vs <i>i</i> (L2)	p=0,000 i SB6; p=0,000 i SB9; p=0,000 i KG
<i>på</i> IL vs L2	p=0,000 i SB6; p=0,000 i SB9; p=0,005 i KG
<i>i</i> IL vs L2	p=0,599 i SB6; p=0,001 i SB9; p=0,008 i KG
<i>i</i> SB6 vs SB9 (L2)	p=0,000
<i>i</i> SB6 vs KG (L2)	p=0,007
<i>på</i> SB6 vs SB9 (IL)	p=0,017